

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی
مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی
با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

مقایسه تاب آوری، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز

علی مرادی باصری^۱، سمیه آرامیان اصیل^۲

^۱کارشناسی ارشد مشاوره توانبخشی دانشگاه آزاد، مرودشت Ali.amb1371@gmail.com

^۲کارشناسی الهیات دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید باهنر، شیراز Aramiansomaye@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر "مقایسه تاب آوری، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز بوده است. روش تحقیق در این پژوهش علی مقایسه ای بوده است جامعه آماری تمامی معلمان ابتدایی استثنایی و عادی ناحیه ۱ شهر شیراز بود. محقق به منظور انتخاب معلمان عادی و استثنایی به روش نمونه گیری در دسترس ۶۰ نفر از معلمان عادی و ۶۰ نفر از معلمان استثنایی را انتخاب و سپس دو گروه از نظر سن (۲۵ تا ۴۰)، تحصیلات (لیسانس به بالا)، سنوات کاری (۵ سال به بعد) همتا سازی شدند. برای جمع آوری اطلاعات از سه پرسشنامه استرس شغلی، و پرسشنامه تاب آوری استفاده شده است برای تجزیه و تحلیل داده ها ابتدا اطلاعات با استفاده از نرم افزار SPSS به رایانه انتقال یافت. تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی انجام گرفت. در بخش آمار توصیفی با استفاده از جدول توزیع فراوانی و میانگین و انحراف معیار به توصیف داده ها پرداخته شد و در بخش دوم با استفاده از آمار استنباطی. روش تی مستقل و کوواریانس استفاده می گردید. که نتایج نشان داد بین تاب آوری، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معناداری وجود دارد بین ابعاد تاب آوری در در معلمان استثنایی و عادی تفاوت معناداری وجود دارد. بین ابعاد تاب آوری وجود دارد. بین ابعاد استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معنادار دارد.

واژه های کلیدی

تاب آوری، استرس شغلی، معلمان استثنایی و عادی

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

I. بیان مسأله

آموزش و پرورش رکن اساسی جامعه انسانی است و یکی از اهداف عمده آن، آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان جامعه، توسط معلمان و مدیران است. تحقق این هدف مهم مستلزم داشتن معلمان با انگیزه و مشتاق در مدارس است. با این وجود برخی از محققان به استرس زا بودن شرایط کار در مدرسه اشاره کرده اند خصوصاً معلمان مدارس استثنایی که از لحاظ سلامت عمومی نسبت به معلمان مدارس عادی وضعیت نامطلوب تری دارند به وضوح می توان مسائل ومشکلاتی از قبیل رابطه ضعیف معلمان با همکاران و با دانش آموزان، عدم امکان ارتقاء شغلی، شرایط نامطلوب کار، وضعیت نامطلوب اقتصادی و اجتماعی و تعارض نقش را در معلمان مدارس استثنایی مشاهده نمود که چنین مسائلی به راحتی می تواند انگیزه و اشتیاق شغلی آن معلمان را تحت تأثیر خود قرار دهند و موجب استرس های شغلی و افزایش فشارهای روانی ناشی از آن شوند.

از جمله ویژگی مهمی که هر فرد در شغل خود به ویژه شغل معلمی آموزش و پرورش استثنایی می بایست در روند آموزش دارا باشد، تاب آوری است. بدیهی است که تاب آور بودن در ارتباط با چالش های دانش آموزان و عملکردهای شغلی، نقش مهمی را در تصمیم گیری شغلی معلمان دانش آموزان استثنایی بازی می کند. این تاب آوری به نوبه خود، توان ادامه کار را به آن ها می دهد. (نگیو و لای، ۲۰۱۷)

تاب آوری یکی از بنیادی ترین سازه های مورد پژوهش در رویکرد روانشناسی مثبت نگر است. این سازه جایگاه ویژه ای، مخصوصاً در حوزه های روانشناسی تحولی، روانشناسی خانواده و بهداشت روانی به خود اختصاص داده است تاب آوری را فرایند بهبود می داند که در طول زمان رخ می دهد و با توانایی فرد برای سازگاری با شرایط متنوع و افزایش شایستگی اش در مواجهه با شرایط نامطلوب، مربوط می داند معلم تاب آور در زمان سختی، نگرش مثبت و انتظارات واقع بینانه از خود و دیگران دارد، بر یادگیری و بهبود خود توجه و به دانش آموزان تعهد دارد و دارای اعتماد به نفس و خودباوری است. (دای و هانگ، ۲۰۱۸)

متغیر دیگر در کنار تاب آوری، استرس شغلی می باشد. در زندگی امروزی انسان بیش از هر زمانی دیگر شاهد بروز استرس و عوارض ناشی از آن است. هنگامی که فرد در محیط کار یا زندگی با شرایطی روبه رو می شود که این شرایط با ظرفیت ها و امکانات کنونی وی هماهنگی ندارد، دچار تعارض و کشمکش های درونی می شود که به آن استرس می گویند واژه استرس شغلی، مسأله همگانی و همه گیری است که در تمام زمینه های زندگی و در همه جا با درجات مختلف، حضور دایمی دارد. یکی از جنبه های مهم زندگی افراد که ممکن است باعث بروز استرس شود شغل آنهاست استرس شغلی زمانی رخ می دهد که بین نیازهای شغلی با توانایی ها، قابلیت ها و خواسته های فرد هماهنگی نباشد در تعریف دیگری، استرس شغلی استرسی است که فرد معینی بر سر شغل معینی دستخوش آن می شود بدین ترتیب که کنش متقابل بین شرایط کار و ویژگی های فردی شاغل به گونه ای است که خواست های محیط کار و در نتیجه فشارهای مرتبط با آن بیش از آن است که فرد بتواند از عهده آنها برآید ضمناً نوع شغلی که شخص برای اشتغال دارد از جمله محرک های استرس زای عمده ای است که می تواند فشار روانی مزمنی را پدید آورد. (فرهادی، ۱۳۹۳)

معلمان استثنایی به علت شرایط خاص آموزشی که در آن فعالیت می کنند، وظایفی دشوارتر و به تبع آن آسیب پذیر بیبیشتری نیز دارند. اولین قدم در جهت رسیدن به کادر آموزشی موفق درک عواملی است که بر کیفیت فعالیت معلمان مؤثر است از این رو، پژوهش حاضر با هدف مقایسه تاب آوری، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز انجام گرفت و نتایج این تحقیق می تواند در اختیار سازمان آموزش و پرورش قرار گیرد و از نتایج این تحقیق در پیشبرد اهداف سازمان استفاده نمایند. نتایج این پژوهش، می تواند برای معلمان و متخصصان آموزش و پرورش مفید باشد. اکنون به طور قاطع می توان چنین نتیجه گرفت که با وجود پژوهش های فراوانی که در دنیا وجود دارد، ولی تاکنون تحقیقات زیادی در حرفه معلمان استثنایی انجام نشده است. بنابراین سؤال اصلی پژوهش حاضر این است آیا بین تاب آوری، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معنادار وجود دارد؟

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

فرضیه های تحقیق

بین تاب آوری ، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معنا وجود دارد
بین ابعاد تاب آوری در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معنا دارد
بین ابعاد استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معنا دارد

II. پیشینه پژوهش

برای مثال لیتی وود و مک آدی (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان ارتباط تاب آوری و اشتیاق شغلی معلمان استثنایی و عادی انجام دادند. پژوهش بر روی ۱۸۰ معلم استثنایی و عادی انجام شد. نتایج نشان داد که تاب آوری معلمان استثنایی پایین تر از معلمان عادی است و این امر، روی اشتیاق شغلی معلمان استثنایی تأثیرگذار می باشد

هالاها (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان استرس شغلی در بین معلمان دانش آموزان استثنایی نشان داد که معلمان مدارس کم توان ذهنی به علت شرایط خاص آموزشی که در آن فعالیت می کنند، وظایفی دشوارتر و به تبع آن آسیب پذیری و استرس شغلی بیشتری دارند.

هو (۲۰۱۷) در تحقیقات خود نشان داد معلمان دانش آموزان استثنایی، به سبب ماهیت کاری که دارند و زمان زیادی که با این گروه از دانش آموزان مواجه هستند و با توجه به مشکلاتی که کودکان دارای نیازهای ویژه دارند، فشار روانی زیادی را متحمل می شوند و این فشار روانی ممکن است، زندگی خانوادگی و روابط با اعضای خانواده معلمان را تحت تأثیر قرار داده و کیفیت زندگی پایینی را احساس کنند.

پولت (۲۰۱۹) پژوهشی بیان کردند که بین سطح تاب آوری شغلی معلمان و فرسودگی شغلی رابطه منفی معنی داری وجود دارد. رابطه مثبت و معنادار بین سطح تاب آوری معلمان و تعهد سازمانی، رضایت شغلی و درک جو سازمانی وجود داشت
ویس (۲۰۲۰) با عنوان رابطه بین رضایت شغلی و فرسودگی شغلی معلمان آموزش و پرورش یونان انجام داد. نتایج مطالعه نشان داد که بین رضایت شغلی و فرسودگی شغلی رابطه منفی وجود دارد. معلمان که سطح فرسودگی نسبتاً متوسط را تجربه کردند، میزان رضایت شغلی آنها بالاست

صیف (۱۳۹۸) در تحقیقی تحت عنوان تاب آوری روانشناختی معلمان استثنایی : حلقه ی مفقوده ی پژوهش های تربیت استثنایی انجام داد نتایج نشان داد که تاب آوری روانشناختی بالقوه است و شامل مقابله با شرایط دشوار و داشتن رضایت از زندگی است. همچنین در طول زمان توسعه می یابد. تاب آوری روانشناختی قوی می تواند فرد را در برابر خسارت جسمی و روحی محافظه کند. تاب آوری ویژگی یا خصی نیست که برخی دارای آن باشند و برخی آن را نداشته باشند، به بیان دقیق تر تاب آوری بیانگر تعاملی بین انسان و محیط است. تاب آوری فرایندی پویا است که در آن تأثیرات محیطی و شخصیتی در تعاملی متقابل بر یکدیگر اثر می گذارند.

هداوند (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان پیش بینی اشتیاق شغلی، بر اساس بهزیستی روانشناختی و امید به زندگی در معلمان دانش آموزان استثنایی نشان داد که اشتیاق شغلی با بهزیستی روانشناختی و امید به زندگی معلمان دانش آموزان آهسته گام رابطه مثبت و معنادار داشتند. نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد، متغیرهای پیشین به طور معناداری توانستند اشتیاق شغلی معلمان دانش آموزان آهسته گام را پیشبینی کنند که در این پیشبینی، سهم بهزیستی روانشناختی بیشتر از امید به زندگی بود نتایج حاکی از اهمیت بهزیستی روانشناختی و امید به زندگی در پیشبینی اشتیاق شغلی معلمان دانش آموزان آهسته گام بود. بنابراین، به مشاوران و درمانگران پیشنهاد می شود، برای بهبود اشتیاق شغلی این معلمان، میزان بهزیستی روانشناختی و امید به زندگی آنها را افزایش دهند.

تمنایی فر (۱۳۹۸) بیان کرده است که استرس شغلی معلمان مدارس استثنایی بیشتر از معلمان مدارس عادی است، اما بهزیستی روانشناختی معلمان مدارس استثنایی بیشتر از معلمان مدارس عادی است. با توجه به ارتباط بین استرس شغلی با بهزیستی روانی، می توان شرایطی مثل آموزش مهارت های مدیریت استرس ، و مهارت های زندگی را در جهت افزایش بهزیستی روانشناختی فراهم آورد و به کاهش استرس شغلی کمک کرد

III. صیامی (۱۴۰۰) در تحقیقی تحت عنوان رابطه اخلاق کاری و تاب آوری شغلی با استرس و فرسودگی شغلی معلمان مدارس استثنایی انجام داد نتایج نشان داد که یافته های آزمون تی یک طرفه نشان داد اخلاق کاری معلمان در وضعیت مطلوب، اما استرس و

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

فرسودگی شغلی و تاب آوری شغلی معلمان در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. نتایج ضریب همبستگی نشان داد که بین اخلاق کاری و تاب آوری شغلی با استرس شغلی همبستگی منفی و معنادار و بین اخلاق کاری با فرسودگی شغلی و تاب آوری شغلی با فرسودگی شغلی رابطه معناداری یافت نشد.

IV. روش پژوهش

V. روش پژوهش علی مقایسه ای بود

VI. جامعه آماری

جامعه آماری تمامی معلمان ابتدایی استثنایی و عادی ناحیه ۱ شهر شیراز در سال ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود. محقق به منظور انتخاب معلمان عادی و استثنایی به روش نمونه گیری در دسترس ۶۰ نفر از معلمان عادی و ۶۰ نفر از معلمان استثنایی را انتخاب و سپس دو گروه از نظر سن (۲۵ تا ۴۰)، تحصیلات (لیسانس به بالا)، سنوات کاری (۵ سال به بعد) همتا سازی شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات

الف) پرسشنامه استرس شغلی

پرسشنامه استرس شغلی توسط رسولی (۱۳۹۰) طراحی شده است این پرسشنامه دارای ۱۵ عبارت بوده و دارای مولفه های مطالبات، کنترل، حمایت مدیران، حمایت همکاران، ارتباطات، و نقش می باشد.

VII. ۱- مولفه های پرسشنامه

سوال	مولفه ها
۱-۳	مطالبات
۴-۶	کنترل
۷-۸	حمایت مدیران
۹-۱۱	حمایت همکاران
۱۲-۱۳	ارتباطات
۱۴-۱۵	نقش

این پرسشنامه به صورت طیف لیکرت می باشد (۱= هیچ وقت الی ۵= تقریباً همیشه) بر طبق جدول زیر:

روایی و پایایی :

در پژوهش جهانبخش گنجه و عریضی سامانی (۱۳۹۱) پایایی این پرسشنامه ۰/۷۵ محاسبه گردید. در پژوهش یعقوبی و همکاران (۱۳۹۲)، برای سنجش اعتبار پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که برابر ۰/۸۷۴ می باشد. همچنین برای روایی از روایی وابسته به محتوا استفاده شده است بدین منظور پرسشنامه ها در اختیار اساتید رشته مدیریت قرار گرفته و روایی آنها مورد تأیید قرار گرفت.

پرسشنامه تاب آوری

پرسشنامه تاب آوری کانر و دیویدسون را کانر و دیویدسون (۲۰۰۳)، به نقل از رزم پوش، رضانی، مارد پور و کولیوند، (۱۳۹۷) با مرور منابع پژوهشی ۱۹۷۹ تا ۱۹۹۱ تهیه کردند. در این پرسشنامه، ۲۵ عبارت وجود دارد و هر عبارت براساس مقیاس لیکرت بین صفر (کاملاً نادرست) و چهار (همیشه درست) نمره گذاری می شود. بنابراین حداکثر نمره در آن پرسشنامه ۱۰۰ است. نمره کمتر از ۵۰ نشانه ی تاب آوری کمتر و نمره ی بیشتر از ۵۰ نشانه تاب آوری بیشتر است. برای محاسبه پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب پایایی برابر ۰/۸۹ بود و روایی به شیوه تحلیل عاملی برابر ۰/۸۷ بوده است. میزان تاب آوری بر اساس مولفه های شایستگی / استحکام شخصی (۱۶-۱۷-۲۳-۱۰-۲۵-۱۱-۱۲-۲۴)، اعتماد به غرایز شخصی (۱۴-۱۹-۷-۶-۱۵-۱۸-۲۰)، تحمل عواطف منفی (۸-۲-۵-۴-۱)، مهار (۲۲-۲۱) و معنویت در افراد (۹-۳) مختلف است. طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت می باشد.

VIII. روش تجزیه و تحلیل داده ها

برای تجزیه و تحلیل داده ها ابتدا اطلاعات با استفاده از نرم افزار SPSS به رایانه انتقال یافت. تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی انجام گرفت. در بخش آمار توصیفی با استفاده از جدول توزیع فراوانی و میانگین و انحراف معیار به توصیف داده ها پرداخته شد و در بخش دوم با استفاده از آمار استنباطی. روش تی مستقل و کوواریانس استفاده می گردد.

IX. یافته های استنباطی

فرضیه اصلی: بین تاب آوری، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معناداری وجود دارد. برای تحلیل داده های جمع آوری شده در این فرضیه، از آزمون تی تست (t-test) گروه های مستقل استفاده می شود.

X. جدول 1 بررسی تفاوت نمرات تاب آوری، استرس شغلی

متغیر	گروه	میانگین	انحراف استاندارد	t	درجه آزادی	سطح معناداری
تاب آوری	استثنایی	۴۸/۳۱	۲۷/۴	۴/۰۰۸	۱۱۸	۰/۰۰۰۱
	عادی	۳۳/۷۰	۲۴/۰۲			
استرس شغلی	استثنایی	۵۳/۲۷	۱۲/۵	-۴/۱۸	۱۱۸	۰/۰۰۰۱
	عادی	۴۵/۷۲	۱۱/۹			

با توجه به جدول فوق و مشاهده سطوح معناداری می توان متوجه شد که مقادیر t برابر با (۴/۰۰۸، ۴/۱۸- و ۳/۱۳) به ترتیب در سطوح (۰/۰۰۰۱، ۰/۰۰۰۱ و ۰/۰۰۲) بدست آمده است و از آن جا که سطوحی قابل قبول است که از مقدار (۰/۰۵) کمتر باشد لذا این مقدار در سه متغیر معنادار شده است ($p < 0.05$) و این بدین معنی است که بین تاب آوری، استرس شغلی تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی اول: بین ابعاد تاب آوری در در معلمان استثنایی و عادی تفاوت معناداری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد. نتایج بدست آمده در جدول ۴-۵ قابل مشاهده است.

XI. جدول 2: بررسی تفاوت نمرات ابعاد تاب آوری در معلمان استثنایی و عادی

منبع پراکندگی	متغیرها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون p	مجذور اتا
گروه	شایستگی فردی	۲۵۵/۳۸	۱	۲۵۵/۳۸	۰/۰۰۱	۰/۰۵
	اعتماد به غرایز فردی	۴۳۸/۰۸	۱	۴۳۸/۰۸	۰/۰۰۰۱	۰/۱۰
	پذیرش مثبت تغییر	۴۳/۲۴	۱	۴۳/۲۴	۰/۰۵۹	۰/۱۸۰
	کنترل	۸۳/۲۰۵	۱	۸۳/۲۰۵	۰/۰۰۰۱	۰/۰۶
	تأثیرات معنوی	۰/۶۰۵	۱	۰/۶۰۵	۰/۶	۰/۰۰۱
خطا	شایستگی فردی	۴۶۹۱/۹	۱۱۸			
	اعتماد به غرایز فردی	۳۷۳۴/۰۰	۱۱۸			
	پذیرش مثبت تغییر	۲۳۷۰/۵۵	۱۱۸			
	کنترل	۱۱۸۹/۶۷	۱۱۸			
	تأثیرات معنوی	۶۵۵/۲۷	۱۱۸			
کل تصحیح شده	شایستگی فردی	۶۵۷۷۸/۰۰	۱۲۰			
	اعتماد به غرایز فردی	۵۷۷۰۲/۰۰	۱۲۰			
	پذیرش مثبت تغییر	۳۸۲۹۹/۰۰	۱۲۰			
	کنترل	۱۱۷۱۳/۰۰	۱۲۰			
	تأثیرات معنوی	۵۸۰۷/۰۰	۱۲۰			

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

نتایج حاصل از این آزمون حاکی از این است که در مجموع بین ابعاد شایستگی فردی، اعتماد به غزایز فردی و کنترل در معلمان استثنایی و عادی ($p < 0/01$) تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج تحلیل یک متغیره در جدول ۵-۴ بیانگر آن است که میزان این تفاوت به نا به ستون مجذور اتا برای مولفه های شایستگی فردی، اعتماد به غزایز فردی و کنترل به ترتیب برابر با ۵، ۱۰ و ۶ درصد می باشد. همچنین با مشاهده میانگین این مولفه ها در جدول ۱-۴ می توان متوجه شد که این میانگین این مولفه ها در بین معلمان عادی نسبت به استثنایی پایین تر است.

فرضیه فرعی دوم: بین ابعاد استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معنادار دارد
برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد. نتایج بدست آمده در جدول ۳ قابل مشاهده است.

XII. جدول ۳: بررسی تفاوت نمرات ابعاد استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی

منبع پراکندگی	متغیرها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون	p	مجذور اتا
گروه	مطالبات	۱۳۴/۷۶	۱	۱۳۴/۷۶	۲۵/۴	۰/۰۰۰۱	۰/۳۲
	کنترل	۹۵/۲۲	۱	۹۵/۲۲	۲۲/۱	۰/۰۰۰۱	۰/۳۱
	حمایت مدیران	۱۴۷/۹۲	۱	۱۴۷/۹۲	۲۹/۶	۰/۰۰۰۱	۰/۳۸
	حمایت همکاران	۳۱۲/۵	۱	۳۱۲/۵	۴۴/۳	۰/۰۰۰۱	۰/۴۸
	ارتباطات	۲۴۶/۴۲	۱	۲۴۶/۴۲	۷۸/۸	۰/۰۰۰۱	۰/۶۲
	نقش	۱۲۱/۶۸	۱	۱۲۱/۶۸	۱۹/۷	۰/۰۰۰۱	۰/۲۹
خطا	مطالبات	۲۱۲/۲۶	۱۱۸	۴/۳			
	کنترل	۲۰۶/۰۰	۱۱۸	۴/۲			
	حمایت مدیران	۲۳۹/۶	۱۱۸	۴/۹			
	حمایت همکاران	۳۳۸/۰۰	۱۱۸	۷/۰۴			
	ارتباطات	۱۵۰/۰۸	۱۱۸	۳/۱			
	نقش	۲۹۶/۰۰	۱۱۸	۶/۱			
کل تصحیح شده	مطالبات	۷۱۰۲/۰۰	۱۲۰				
	کنترل	۷۰۹۹/۰	۱۲۰				
	حمایت مدیران	۷۱۶۲/۰۰	۱۲۰				
	حمایت همکاران	۵۹۵۵/۰۰	۱۲۰				
	ارتباطات	۷۲۴۱/۰۰	۱۲۰				
	نقش	۶۳۸۰/۰۰	۱۲۰				

نتایج حاصل از این آزمون حاکی از این است که در مجموع بین ابعاد استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی ($p < 0/01$) تفاوت معنی داری وجود دارد. نتایج تحلیل یک متغیره در جدول ۳ بیانگر آن است که میزان این تفاوت به نا به ستون مجذور اتا برای مطالبات، کنترل، حمایت مدیران، حمایت همکاران، ارتباطات و نقش به ترتیب برابر با ۳۲، ۳۱، ۳۸، ۴۸، ۶۲ و ۲۹ درصد می باشد. همچنین با مشاهده میانگین این مولفه ها در جدول ۲-۴ می توان متوجه شد که میانگین استرس شغلی و ابعاد آن در معلمان استثنایی نسبت به معلمان مدارس عادی بالاتر است.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

XIII. بحث و نتیجه گیری

فرضیه اصلی: بین تاب آوری، استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معناداری وجود دارد. برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده در این فرضیه، از آزمون تی تست (t-test) گروه‌های مستقل استفاده می‌شود. که نتایج نشان داد بین تاب آوری، استرس شغلی و تفاوت معناداری وجود دارد. این تحقیق با تحقیقات آلبرشت، جونز، مونستون و اولورودا (۲۰۱۴)، لیتی وود و مک آدی (۲۰۱۷)، پولت (۲۰۱۹)، کیا (۱۳۹۶)، صیف (۱۳۹۸)، صیامی (۱۴۰۰)، کولی و همکاران (۲۰۱۲)، هالاهان (۲۰۱۹)، مهرابی (۱۳۹۳)، بختیاری پور (۱۳۹۸)، تمنایی فر (۱۳۹۸)، صیامی (۱۴۰۰)، قدم پور (۱۳۹۷) همخوانی دارد اگرچه هر شغلی استرس‌های خاص خودش را دارد اما معلمان استثنایی فشارهای ویژه‌ای را متحمل می‌شوند که در کمتر حرفه‌ای می‌توان نظیر آن را یافت. برنامه ریزی برای دروس متنوع، حجم زیاد کار و فشار زمان، ارزشیابی، ساختار فضای آموزشی، آینده‌ی مبهم شغلی، برقراری انضباط در کلاس، وجود فراگیران دشوار، درآمد ناکافی، تعارض با همکاران و مدیران، شرایط نامساعد و فشار برای ارتقا، به عنوان بخشی از منابع استرس معلمان استثنایی فهرست شده‌اند که همراه با فشارهای ناشی از زندگی شخصی، خانوادگی و اجتماعی منجر به احساس فرسودگی در آنان می‌شود؛ همچنین اثرات نامطلوبی بر روابط معلم شاگرد، کیفیت تدریس و ایفای تعهدات داشته و منجر به گریز از کار و غیبت‌های مکرر، تغییر شغل، ناآرامی در محیط کار، ناامنی شغلی می‌گردد. معلمان مدارس استثنایی مجبورند با صدای بلندتر و با استفاده از الفبای دستی، لبخوانی، و حرکات سر و صورت با شاگردانشان ارتباط برقرار کنند، و معلمان استثنایی می‌بایست خط بریل، آموزش جهت یابی و غیره را آموزش دهند و همچنین معلمان کودکان عقب مانده ذهنی مجبورند چندین برابر معلمان کودکان عادی مطالب درسی را تکرار کنند که همه‌ی این فعالیت‌ها پرزحمت و فشارزا هستند و استرس‌زا می‌باشد. به نظر میرسد تاب آور بودن معلمان مدارس استثنایی باعث می‌شود که آنان در برابر مشکلات موجود در محل کار و مخصوصاً مشکلات مربوط به تدریس برای کودکان استثنایی از خود مقاومت نشان داده و کمتر دچار استرس و پریشانی شوند. در نتیجه به نظر میرسد چنین معلمانی با صبوری و سعه صدر بالا، به توانایی‌های خود برای انجام وظایف ایمان دارند و در برخورد با کودکان استثنایی سعی می‌کنند تا با خلاقیت خود، بهترین شرایط را برای خود و دانش‌آموزانشان فراهم آورند. تاب آوری با تأثیر بر نوع احساس‌ها و هیجان‌های فرد، باعث نگرش مثبت می‌شود، ویژگی‌های مثبت اشخاص تاب آور، لذت بردن از چالش، تفسیر مثبت هیجانات منفی و استفاده از راهبردهای انطباقی متناسب با موقعیت است که این راهبردها باعث می‌شود فرد با نگاه و دیدگاهی متفاوت به ارزیابی رویدادها و وقایع منفی بپردازد، لذا ناراحتی و تنیدگی کمتری را تجربه می‌کند و بهتر با آن رویداد کنار می‌آید. در نتیجه این معلمان استثنایی تاب آوری بیشتری دارند. افراد تاب آور در رویارویی با شرایط ناگوار، با احتمال بیشتری در جستجوی معنا هستند. داشتن ایمان، تحمل افراد را در برابر سختی‌ها افزایش داده و آنها را برای غلبه بر چالش‌ها و تغییرات در زندگی یاری می‌دهد. افراد با تاب آوری بالا می‌توانند با وجود موانع و دشواری‌ها، پشتکار و تلاش خود را به میزان زیادی حفظ کنند از طرفی تاب آوری پایین باعث می‌شود که فرد توانایی و ظرفیت لازم را برای برخورد با مشکلات را نداشته باشد و به جای مقابله مؤثر و سازنده، اجتناب کند یا انجام کارهای مهم را به تأخیر اندازد. می‌توان گفت، افراد تاب آور علی‌رغم وجود تهدید و شرایط ناگوار محیطی قادر به تطابق موفقیت آمیز هستند.

فرضیه فرعی اول: بین ابعاد تاب آوری در معلمان استثنایی و عادی تفاوت معناداری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد. نتایج بدست آمده در جدول ۴-۵ قابل مشاهده است. نتایج حاصل از این آزمون حاکی از این است که در مجموع بین ابعاد شایستگی فردی، اعتماد به غرایز فردی و کنترل در معلمان استثنایی و عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین با مشاهده میانگین این مولفه‌ها در جدول ۴-۱ می‌توان متوجه شد که این میانگین این مولفه‌ها در بین معلمان عادی نسبت به استثنایی پایین تر است.

این تحقیق با تحقیقات آلبرشت، جونز، مونستون و اولورودا (۲۰۱۴)، لیتی وود و مک آدی (۲۰۱۷)، پولت (۲۰۱۹)، کیا (۱۳۹۶)، صیف (۱۳۹۸)، صیامی (۱۴۰۰) همخوانی دارد.

تاب آوری از منابع درون فردی است که می‌تواند سطوح استرس و ناتوانی را در شرایط ناگوار تعدیل نماید و اثرات منفی استرس را کم‌رنگ تر جلوه دهد. تاب آوری، تنها پایداری در برابر آسیب‌ها یا شرایط تهدید کننده نیست و حالتی انفعالی در رویارویی با شرایط

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

خطرناک نمی باشد، بلکه شرکت فعال و سازنده در محیط پیرامونی خود است. می توان گفت تاب آوری، توانمندی فرد در برقراری تعادل زیستی روانی، در شرایط خطرناک است. افراد تاب آور، نسبت به موقعیت، آگاه و هشیارند، احساسات و هیجان های خود را می شناسند، بنابراین از علت این احساسات نیز باخبرند و هیجان های خود را به شیوه ای سالم مدیریت می کنند. از سوی دیگر احساسات و رفتارهای اطرافیان را نیز درک می کنند، و در نتیجه بر خود، محیط و اطرافیان تأثیر مثبتی می گذارند. افراد تاب آور قادرند با استفاده از فنون حل مسئله، به راه حل های امن و مطمئن برسند. در حالی که سایر افراد در این موقعیت های سخت دچار استرس زیادی می شوند و نمی توانند راه حل مناسب و مفیدی انتخاب کنند. تاب آورها دارای توانایی برقراری رابطه توأم با احترام متقابل با دیگران هستند که موجب به هم پیوستگی اجتماعی یعنی احساس تعلق به افراد، گروه ها و نهادهای اجتماعی می شود. افرادی که ایمان قوی دارند و در مشکلات و سختی ها ضمن تلاش و تعقل به خداوند توکل می کنند، آرامش و امنیت وصف ناپذیری را تجربه می کنند. معلمان تاب آور، افرادی توانا در سازماندهی مسئولیت های روزانه شان می باشند، این افراد نسبت به افراد آسیب پذیر در انطباق یافتن با تغییرات زندگی تواناترند و توانایی ایجاد و گسترش مجموعه ای از مهارت های مقابله ای مانند مهارت های حل مساله را دارند که در موقعیت های چالش زا از آنها حمایت می کند. این ویژگی ها سبب می شود که افراد تاب آور قدرت سازگاری بالایی در زندگی داشته باشند و بتوانند با به کارگیری مهارت های حل مساله خود را بهبود بخشند. از این رو ویژگی شخصیتی تاب آوری امکان انطباق موثر افراد با شرایط استرس زای زندگی را فراهم می کند و باعث کاهش تنیدگی می شود

فرضیه فرعی دوم: بین ابعاد استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی شهر شیراز تفاوت معنا دار دارد

برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد.

نتایج حاصل از این آزمون حاکی از این است که در مجموع بین ابعاد استرس شغلی در معلمان استثنایی و عادی تفاوت معنی داری وجود دارد همچنین با مشاهده میانگین این مولفه ها در جدول ۲-۴ می توان متوجه شد که میانگین استرس شغلی و ابعاد آن در معلمان استثنایی نسبت به معلمان مدارس عادی بالاتر است. این تحقیق با تحقیقات کولی و همکاران (۲۰۱۲)، هالاهان (۲۰۱۹)، مهرابی (۱۳۹۳)، بختیاری پور (۱۳۹۸)؛ تمنایی فر (۱۳۹۸)، صیامی (۱۴۰۰) همخوانی دارد

از نگرانی های عمده ی معلمان کودکان استثنایی، تراکم و سنگینی کارهای کارهای نوشتاری از جمله: تکمیل کاربرگ های ارسالی از سوی ادارات مربوط، یادداشت از همه ی ملاقات ها و جلسات، ثبت گزارش ارزیابی تخصصی دانش آموزان، تماس های تلفنی والدین، یادداشت هایی برای والدین، گزارش های رفتاری و انضباطی و... می باشد. شرایط دانش آموزان به گونه ای است که هر یک از آنها نیازمند یک برنامه ی آموزشی انفرادی است و نوشتن این برنامه مبتنی بر انجام فعالیت های بسیار دیگری است. آموزگار استثنایی همیشه باید بخشی از وقت استراحتشان در منزل را صرف نقاشی، طراحی، کارت های آموزشی و سایر وسایل کمک آموزشی کنند که در غیر این صورت قادر به آموزش و تدریس نخواهند بود. زیرا برای فهم مطالب درسی نیاز به وسایل کمک آموزشی متنوع است. علاوه بر این گاهی هم آموزگاران استثنایی کلاس های چند پایه تدریس می کنند. تفاوت های فردی دانش آموزان استثنایی، عدم هماهنگی در پیشرفت درسی و تدریس انفرادی برخی دانش آموزان، مشکلات را برای آموزگاران استثنایی مضاعف می کند. با توجه به شرایط اقتصادی موجود و وضعیت معیشتی فرهنگیان، اکثرا دارای شغل دوم هستند و با بصورت حق التدریس، در تایم مخالف مشغول هستند که همین امر منجر به ایجاد استرس بیشتر در معلمان استثنایی می شود

XIV. پیشنهاد های کاربردی

آنجا که بر اساس تحقیق حاضر، معلمان استثنایی اختلاف معنی داری از استرس شغلی، نسبت به معلمان عادی دارند، توصیه می شود که اداره ی آموزش و پرورش پس از بررسی عمیق تر، و آسیب شناسی بیشتر، در جهت رفع این مشکل اقداماتی را صورت دهند پیشنهاد می شود که سازمان آموزش و پرورش، به منظور کاهش استرس شغلی در این معلمان با ایجاد مراکز مشاوره برای معلمان و خانواده ه های آنان و با فراهم آوردن تسهیلات و امکانات حمایتی برای خانواده معلمان در این زمینه کمک شایانی نماید معلمان و پرورش دهندگان کودکان استثنایی اگر در محیط کاری خود احساس ناراضی داشته باشند، نمی توانند به خوبی به وظایف خویش عمل کنند. از آنجا که رشد و اعتلای هر جامعه بستگی به افراد آن جامعه دارد و نتایج مثبت رضایت افراد از شغلشان در نهایت منجر به پیشرفت و اعتلای جامعه آنها خواهد شد، سازمان آموزش و پرورش باید به ضرورت به طور مداوم به دنبال بهبود همه جانبه عملکرد معلمان باشد.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

منابع:

- احمد زاده اهری، لیلا پور محمد گلو، پریسا و هاشمی، تورج. (۱۳۹۰). نقش عاملهای شخصیتی و ادراکات خود ارزشمندی در پیشبینی تابآوری.، ویژه نامه روانشناسی معاصر
- احمد زاده اهری، لیلا پور محمد گلو، پریسا و هاشمی، تورج. (۱۳۹۰). نقش عاملهای شخصیتی و ادراکات خود ارزشمندی در پیشبینی تابآوری.، ویژه نامه روانشناسی معاصر
- بهروزی، علی (۱۳۸۰)، استرس در کار. فصلنامه اصول بهداشت روانی، شماره ۳
- تمنایفر، م. ر.، و گلمحمدی، ص. (۱۳۹۴). مقایسه بهزیستی روانشناختی، استرس شغلی تنیدگی شغلی در بین معلمان مدارس استثنائی و عادی شهر اصفهان. دومین کنفرانس ملی آینده پژوهی، علوم انسانی و توسعه
- جهانبخش، راحله. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین تعهد سازمانی و استرس شغلی در بین کارکنان بانک های شهر شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت
- الحسینی المدرسی، سیدمهدی و فیروزکوهی برنجآبادی، مجید (۱۳۹۶) تحلیل رابطه تابآوری با ابعاد عجین شدن با شغل. مطالعات مدیریت بهبود و تحول،
- الحسینی المدرسی، سیدمهدی و فیروزکوهی برنجآبادی، مجید (۱۳۹۶) تحلیل رابطه تابآوری با ابعاد عجین شدن با شغل. مطالعات مدیریت بهبود و تحول،
- شفر، مارتین (۱۳۹۲) فشار روانی، ترجمه: پروین بلورچی، انتشارات پاژنگ،
- صیامی، ملیحه سلیمی، سمانه. (۱۴۰۰) رابطه اخلاق کاری و تاب آوری شغلی با استرس و فرسودگی شغلی معلمان مدارس استثنایی. فصلنامه آموزش و پرورش متعالی دوره اول بهار ۱۴۰۰ شماره ۱
- صیف، محمدحسن و احمدنیا، سپیده، ۱۳۹۷، تاب آوری روانشناختی معلمان استثنایی: حلقه ی مفقوده ی پژوهش های تربیت استثنایی، پنجمین همایش ملی پژوهش های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی ایران (با رویکرد فرهنگ مشارکتی)، تهران
- علوی، سید محمد (۱۳۸۹) مدیریت استرس، فصلنامه. «مطالعات نقد ادبی» بهار ۱۳۸۹ - شماره ۱۸ (10 صفحه - از ۱۲۵ تا ۱۳۴ فرهمند، فاطمه. (۱۳۸۶). استرس و فرسودگی شغلی معلمان. تهران، انتشارات حوا.
- قره باغی، فاطمه، آگیلار وفایی، مریم (۱۳۸۸)، نقش تعارض زناشویی و ایمنی هیجانی خانواده در سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی کودک، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، سال پانزدهم، شماره ۴، صفحات ۳۶۷-۳۵۹
- کاهه، مهتاب. (۱۳۹۶). رابطه تاب آوری و کیفیت زندگی با رضایت زناشویی در زنان سرپرست خانوار در کمیته امداد امام خمینی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره توانبخشی دانشگاه آزاد مرودشت
- لطفی زاده، م.م. نورهسپیم، ا.، حبیبی، ا.، (۱۳۹۰). "بررسی استرس شغلی و عوامل مرتبط با آن در کارکنان ذوب آهن اصفهان"، مجله دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، دوره ۱۳، شماره ۵.
- مطلبی کبری، کیانی قمر (۱۳۹۶) رابطه فرسودگی شغلی با سلامت روان معلمان مدارس استثنایی: نقش میانجی مشارکت شغلی نشریه: مدیریت ارتقای سلامت اطلاعات شماره: خرداد و تیر ۱۳۹۶، دوره ۷، شماره ۱؛ از صفحه ۵۲ تا صفحه ۶۰.
- مهرداد، علی. (۱۳۹۰). روان شناسی صنعتی و سازمانی. اصفهان، جنگل.
- مهرداد، علی، (۱۳۸۵)، روانشناسی امور کارکنان، چاپ اول، انتشارات جنگل
- مهرداد، علی. (۱۳۹۴). روانشناسی صنعتی سازمانی، اصفهان: انتشارات جنگل.
- مهرداد، علی. (۱۳۹۴). روانشناسی صنعتی سازمانی، اصفهان: انتشارات جنگل.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

مهرابی زاده هنرمند مهنار، آتش افروز عسکر*، شهنی بیلاق منیجه، رضایی شبنم ۱۳۹۲ مقایسه سلامت عمومی، استرس شغلی و فرسودگی شغلی معلمان مدارس استثنایی و عادی روانشناسی بالینی و شخصیت **مجله دانشور رفتار پاییز و زمستان ۱۳۹۲**، دوره ۲۰، شماره ۹؛ از صفحه ۵۳ تا صفحه ۶۴.

مهرابی زاده هنرمند مهنار، آتش افروز عسکر*، شهنی بیلاق منیجه، رضایی شبنم ۱۳۹۲ مقایسه سلامت عمومی، استرس شغلی و فرسودگی شغلی معلمان مدارس استثنایی و عادی روانشناسی بالینی و شخصیت **مجله دانشور رفتار پاییز و زمستان ۱۳۹۲**، دوره ۲۰، شماره ۹؛ از صفحه ۵۳ تا صفحه ۶۴.

نوری، ربابه (۱۳۹۰). **مهارت مقابله با استرس "ویژه دانش آموزان"**. ناشر: طلوع دانش

الیزابت آلتامیر، رندال راس، غلامرضا خواجه پور (۱۳۹۲). **استرس شغلی**. ناشر: بازتاب

یزدانی، منصوره (۱۳۹۳). **رابطه ی والد فرزندی با ایمنی هیجانی و تاب آوری دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شیراز**، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده دانشگاه آزاد مرودشت

یوسفی، مرضیه (۱۳۹۲)، **مقایسه کمال گرایی، میزان تاب آوری و رضایت شغلی در بین معلمان استثنایی و عادی دوره ابتدایی شهرهای جنوبی استان فارس**، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خوراسگان

Taeibi, K., Abolghasemi, A., & Mahmoodaliloo, M. (1391). Compare advocacy and social exclusion and psychoactive drug addicts and normal individuals. **Journal of Research in Applied Psychology, 12 (2)**. [Persian] **612**

Bakhtiarpour, S., & Zarei, H. (2018). Comparison of job stress and burnout of normal Baqutayan S. **Stress and Social Support. Indian J Psychol Med.** 2011; 33(1): 29-34.

Barerra, M., Chassin, L., & Rogosch, F. (2010). Effects Of Social Support And Conflict On Adolescent Children Of Alcoholic And Nonalcoholic Fathers. **Journal Of Personality And Social Psychology, 64, 602-**

Collen, M. (2009). Opioid Contracts and Random Drug Testing for People with Chronic Pain. **The Journal of Law, Medicine & Ethics, 37(4), 841- 857.**

Collie, Rebecca J.; Shapka, Jennifer D & Perry, Nancy E (2012). School climate and social-emotional learning: Predicting teacher stress, job satisfaction, and teaching efficacy; **Journal of Educational Psychology, Vol 104(4), Nov 2012, 1189-1204; (http://psycnet.apa.org/psycinfo/2012-18639-001).**

Conner, K. M., & Davidson, J. R. T. (2003). Development of a new resilience scale: The Conner-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). **Journal of Depression and Anxiety, 18, pp 76-82**

Cotrona CE. Objective determinants of perceived social support, **Journal of personality and social psychology. 2007; 21(2): 349-355.**

Davis M. I, Jason L. A. Sex differences in social support and self-efficacy within a recovery community. **American Journal of Community Psychology. 2005; 36(4): 74-259.**

Day, C. & Hong, J. (2016). Influences on the capacities for emotional resilience of teachers in schools serving disadvantaged urban communities: Challenges of living on the edge. **Teaching and Teacher Education, 59, 115-125**

Decker C. Social support and adolescent cancer survivor: A review of the literature. **Psycho Oncology. 2007; 16(5): 1-11.**

Fauziah, I., & Naresh, K. (2012). The Influence of Community on Relapse Addiction to Drug use: Evidence from Malaysia. **European Journal of Social Sciences, 11(3), 471- 476**

Finn, J. D. (1989). Withdrawing from school. **Review of Educational Research, 59(2), 117-142.**

Finn, Jeremy D (1993). Academic success among students at risk for school failure. **Journal of Applied Psychology, 221-234**

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی
مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی
با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

- Ghazi Nejad M, Savalanpoor E. **Explore therelationship between social exclusion andreadiness for addiction. Social issues.** 2010;13(63): 180-139.
- Goldstein A.L Faulkner, B.,& Wekerle. C. (6013). The relationship among internal resilience, smoking, alcohol use, and depression symptoms in emerging adults transitioning out of child welfare. **Child Abuse & Neglect, 33(1), 66-77.**
- Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2018). **Exceptional Learners. Pearson/Allyn & Bacon, Inc.**
- Hao, S., Hong, W. & Zhou, L. (2015).Relationship between resilience, stress andburnout among civil servants in Beijing, China:Mediating and moderating effect analysis,Personality and Individual Differences. 3(8),15-32.
- Hoseini Madani S. A, Ahadi H, Karimi U,Bahrami H, Moazedian A. Compare resiliency,identity styles, spirituality and perceived socialsupport in addicts, addicts and recoveredaddicts. **Journal of [Persian] Substance Abuse Addictio Studies.** ۲۱(۶; ۲۰۱۲): ۶۴-۶۷.
- Janowski K, Steuden S, Pietrzak A, Krasowska D, Kaczmarek L, Gradus I, et al. Socialsupport and adaptation to the disease in men and women with psoriasis. **Journal of HealthyPsychological. 2012; 15(2): 1-12**
- Janowski K. Men and women withpsoriasis. **Journal of Healthy Psychological.**2012; 15(2): 1-12
- Mehrabizade, Mahnaz; Atash Afroz, Asgarand Rezaei, Shabnam (2015). Comparison ofGeneral Health, Job Stress and Job Burnout inExceptional and Normal School Teachers,Clinical Personality Psychology, 9 (4), 89-97.[In Persian]
- Myles BS, Ormsbee CK, Simpson RL. Autism andstress: An individualized intervention plan forteachers. **Focus Autistic Behav.** 2010;6(3):8-16
- Ngui, G. K. & Lay, Y. F. (2017). Therelationship between resilience and perceived practicum stress: The mediatingrole of self-efficacy. **Sains Humanika, 9(1-4), 41-44**
- Panebianco, D., Gallupe, O., Carrington, P. J., Colozzi, I. (2017). Personal support networks, social capital, and risk of relapse among individuals treated for substance use issues. **International Journal of Drug Policy, ۲۷(۱۴۶-۱۵۳), ۲۷**
- Polat, D. D., & Iskender, M. (2018). ExploringTeachers' Resilience in Relation to JobSatisfaction, Burnout, OrganizationalCommitment and Perception of OrganizationalClimate. **International Journal of Psychologyand Educational Studies.** 5(3), 1-13.
- Spohr SA, Suzuki S, Marshall B, Taxman FS, Walters ST. Social supportquality and availability affects risk behaviors in offenders. **Health& Justice.** 2020; 4(1):2-12. [DOI:10.1186/s40352-016-0033-y] [PMID][PMCID]
- Sudraba, V., Millere, A., Deklava, L., Millere, E., Zumente, Z., Circenis, K., Millere, I. (2016). Stress coping strategies of Drug and Alcohol Addicted patients in Latvia. **Procedia - Social and Behavioral Sciences, 205, 632 – 636.**
- Tamanai far, M., & Golmohammadi, S.(2017). Comparison of psychological wellbeing,job stress (job stress) among teachers inspecial and ordinary schools in Isfahan. **ClinicalPersonality Psychology.** 5(8),36-42. [InPersian]
- Tayebi K, Abolghasemi A, Mahmud AliloM. Comparison support and social exclusion ofin drug addicts and drug and normalindividuals. **Knowledge and Research inApplied Psychology.** 2013; 13(2): 52-62.
- Vousiopoulos, S., Kouli, O., Kourtessis, T.,Tsitskari, E., & Tsitskari, D. (2019). JobSatisfaction and Burnout among GreekTeachers and Physical Education Teachers. AComparison in Minority and Public SectorSchools in Thrace. **Annals of Applied SportScience.** 7(4), 52-60.
- Walsh , F . (2003) . Clinical Views Of Family Normality , Health And Dysfunction : From Deficit To Strengths Perspective.In F . Walsh (Ed.) , **Normal Family Processes** (3rd Ed . , Pp. 27-57) . New York : Guilford Press .

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی
مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی
با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

- Walsh , F . (1983) . The Timing Of Symptoms And Critical Events In The Family Life Cycle . In H . Liddle (Ed.) , **Clinical Implications Of The Family Life Cycle** (Pp. 120-133) .
- Wasserman , D.A. & Et Al. (2010). Social Support And Abstinence From Opiates And Cocaine During Opioid Maintenance Treatment. **Journal Of Drug And Alchohl Dependence** ,65.64-75.
- Wright,L.,Watson,W.L.,And Bell,J.M.(1996). **Beliefs : The Heart Of Healing In Families And Illness** . New York : Basic Books .